

Батлав.....

УЛСЫН ШАЛГАЛТ - 2018

МОНГОЛ ХЭЛ-5

Аймаг / дүүрэг:
Сум
Сургууль:
Анги: Бүлэг:
Овог:
Нэр:

САНАМЖ, ЗӨВЛӨГӨӨ

- Шалгалт 60 минут үргэлжилнэ.
- Шалгалтын материал хоёр хэсэгтэй ба нэгдүгээр хэсэг нь унших чадвар сорьсон холимог хэлбэрийн, хоёрдугаар хэсэг нь бичих чадвар сорьсон задгай хэлбэрийн даалгавраас бүрдэнэ.
- Нэгдүгээр хэсгийн сонгох хэлбэрийн даалгаврын хариултаас зөв гэж үзсэн нэг хариултын харгалзах үсгийг сонгон дугуйлаарай.
- Даалгавар бүрийн хариултыг өгөгдсөн зайд бичиж тэмдэглэнэ.

ЭХ-10-Б ХУВИЛБАР УНШИХ ЧАДВАРЫН ДААЛГАВАР

ЭРХИЙ МЭРГЭН

1

Эрт урьд цагт энэ дэлхий дээр долоон нар гараад, ган гачиг болоод, газрын хөрс улайдаад, ус мөрөн ширгээд, ургамал мод хатаад, амьтан хүн халууцаад, адтуу мал харангадаад байх суухын аргагүй болж гэнэ.

Тэгтэл тэр нутагт Эрхий мэргэн гэдэг харснаа харвадаг, харваснаа онодог хавтай мэргэн харваач байж гэнэ.

2

Огторгуйд гарсан долоон нарыг чи онож харваад устгаад өгөөч гэж олон амьтан түүнд очиж гүйж гэнэ. Эрхий мэргэн харваач эрхийдээ эрчимтэй, элгэндээ цөстэй, залуу настай, халуун цустай хүн болохоор мэргэн харвадагтаа эрдэж:

-Долоон нарыг би долоон sumaар нэг нэг харваад онож устгаж чадахгүй бол эрхий хуруугаа отглоод, эр хүнээ байгаад, хар ус уухгүй, хагд өвс идэхгүй амьтан (тарвага) болоод харанхуй нүхэнд амьдарна гэж ам алдаж, андгай тангараг өгч гэнэ.

Тэгээд дорноос өrnөд хүртэл огторгуйд цуварсан долоон нарыг зүүнээс нь харваад гарч гэнэ. Зургаан sumaар зургаан нарыг устгаад, долоо дахь нарыг харважаар шагайж, шившиж байгаад харваад орхисон чинь хараацай шувуу хоорондуур нь орж халсанд сүүлийг нь сэт оносон учир алтан хараацайн сүүл хоёр салаа болчихсон гэнэ. Харин өнөөх сүүлчийн нар харваачаас айгаад баруун уулын цаагуур барс гээд далд орчхож гэнэ.

3

Эрхий мэргэн харваач хараацай шувууг садаа боллоо гэж харцага алаг мориороо хөөж алах гэсэнд, морь нь “Харуй бүрийгээс харуй бүрий хүртэл хөөгөөд хараацай шувууг би гүйцэхгүй бол хөл мөчийг минь огтлоод хөдөө газар хаярай! Би эмээлт морио байгаад энхэл донхол газар амьдрах болно” гэж ам тангараг өгч гэнэ.

Хараацай шувууг хөөгөөд арай чамай гүйцэхийн даваан дээр хараацай шувуу хаашаа ч хамаагүй халт булт үсрээд арай л гүйцэгдэхгүй зугтаасаар үүрийн бүрэнхий хүргэхчэж гэнэ. Эрхий мэргэн уурлаад харцага алаг мориныхоо урд хоёр хөлийг огтлоод хөдөө газар хаячихсан чинь алаг даагаа болчхож гэнэ. Алаг дааганы урд хоёр хөл богино байдгийн учир тэр гэнэ. Бас хараацай шувуу харуй бүрийгээр морьтой хүний урдуур хойгуур ээрэн тойрон нисэхдээ:

“Сайн эрийн дөрөөн доогуур,

Муу эрийн сахал доогуур” гэж хэлээд намайг гүйцэх үү, гүйцэх үү? гэж дооглож байгаа нь тэр гэнэ.

4

Эрхий мэргэн өөрөө эр хүний ам тангаргийн ёсоор эрхий хуруугаа огтолж хаяад, эр хүнээ байгаад, хар ус уудаггүй, хагд өвс иддэггүй тарвага болоод харанхуй нүхэнд амьдардаг болсон гэнэ. Тарваганы хөлийн сарвуу дөрөв байдаг нь үүнээс болсон гэнэ. Бас эрхий мэргэн харваач тарвага болсноо мартаад отож байж нарыг харвана гэж, өглөө оройн нарнаар нүхнээсээ гардгийн учир тэр гэнэ. Тарваганд хүн мах гэж идэж болдоггүй мах байдаг нь Эрхий мэргэний мах учраас тэр гэнэ. Мөн энэ дэлхийд үлдсэн ганц нар, Эрхий мэргэнээс айгаад уулын цаагуур орчихсон учраас өдөр шөнө эзлжилдэг болсон гэнэ.

1. харангадах гэсэн үгийн утгад тохирох үгийг сонгоно уу.

- A. маш ихээр цангаж ундаасах
- B. маш ихээр шингэн зүйл уух
- C. халууцаж ядрах
- D. эцэж цуцах

2. "амлалт өгөх" гэсэн үгийн утгад тохирох хэлцийг сонгоно уу.

- A. ам гарах
- B. ам халах
- C. бардам ам шалдан гуя
- D. зүрх гаргах

3. "Мэргэн харваач амласан ёсоор хар ус уудаггүй, хагд өвс иддэггүй тарвага болоод харанхуй нүхэнд амьдардаг болсон гэнэ." гэсэн өгүүлбэрт байгаа **ямар?** гэсэн асуултад хариулагдах бүлэг үгсийг олоорой.

- A. мэргэн, хар, хагд, харанхуй
- B. мэргэн, хар, хагд, нүх
- C. мэргэн, хар, ёс, харанхуй
- D. харваач, хар, хагд, харанхуй

4. "Эрхий мэргэн харваач эрхийдээ эрчимтэй, элгэндээ цөстэй, запуу настай, халуун цустай хүн." гэсэн өгүүлбэрт байгаа таслалууд ямар үүрэгтэй орсон болохыг сонгоно уу.

- A. бусдын хэлсэн үгийг зааглах утгатай таслал
- B. тоочсон үгийг зааглах утгатай таслал
- C. үгийг анхааруулах утгатай таслал
- D. үйлийн эзнийг тодруулах таслал

5. Эхийн 3-р хэсгийн үйл явдлын зөв дараалуулсан хэсгийг сонгоно уу.

- 1. Амласан ёсоор алаг морь нь алаг даага болсон.
 - 2. Сүүлийн нарыг харвах гэтэл хараацай урдуур нь орсон.
 - 3. Харуй бүрий болж хараацайг гүйцэж чадаагүй.
 - 4. Эрхий мэргэн эр хүнээ байж тарвага болсон.
- A. 1, 3, 2, 4 B. 1, 2, 3, 4 C. 2, 3, 1, 4 D. 3, 2, 4, 1

6.Хараацай морьтой хүний урдуур хойгуур тойрон нисдэгийн учир юу вэ?

- A. хараацай хурдан нисээд гүйцэгддэггүй учир
- B. хараацай хоёр салаа сүүлтэй болсон учир
- C. эрхий мэргэн хараацай шувууг гүйцэж чадаагүй учир
- D. эрхий мэргэн хараацай шувууг гүйцсэн учир

7. Эхэд юуны тухай өгүүлж байна вэ?

- A. алаг морь хараацайг хөөсөн тухай
- B. өдөр шөнө ээлжилдэг болсон тухай
- C. хүн махыг идэж болохгүй тухай
- D. харваач баатар долоон нар харвасан тухай

8. Дуудлага ижил үгийн утгыг тодруулсан өгүүлбэр зохиогоорой.

ширэг:.....

ширгэ:

9. Эхийн З-р хэсгийг уншаад үнэлж дүгнэх асуулт зохиогоорой.

- [•].....

10 . Эхээс уран сэтгэмжийг дүрсэлсэн 3 жишээ олж бичнэ үү.

-
 -
 -

11. "Харин өнөөх сүүлчийн нар харваачаас айгаад баруун уулын цаагуур барс гээд далд орчхож гэнэ." гэсэн өгүүлбэрт ямар дүрслэл байгааг сонгоод тайлбарлаарай.

В. зүйрлэл

Яагаад?:

12. Эрхий мэргэн харваач амлалт өгснөөр юунд хүрснийг дүрсэлж, амлалт өгөөгүй бол яах байсныг төсөөлж бичээд харьцуулан дүгнэж бичээрэй.

Эрхий мэргэн амлалт өгснөөр юунд хүрсэн бэ?	Эрхий мэргэн амлалт өгөөгүй бол яах байсан бэ?
Чиний бодлоор:	

13. Эхийн 4-р хэсгээс ойлгосноо 30-35 үгэнд багтаан найруулан бичнэ үү.

БИЧИХ ЧАДВАРЫН ДААЛГАВАР

Ан амьтны тухай үлгэр 120-150 үгэнд багтаан зохион бичээрэй.

Зохион бичихдээ үлгэрийн үйл явдлыг цаг хугацаа орчинтой нь холбож бичээрэй.

Эхлэл хэсэгт: Үлгэрт хаана, хэзээ, юу байгаа буюу юун тухай өгүүлэхээ бичнэ.

Гол хэсэгт: Тэнд ямар үйл явдал өрнөж юу болсон бэ?

Төгсгөл хэсэгт: Үлгэр яж төгссөн бэ?